

ATLI DAM, lögmaður, skrivar:

Skulu vit laga til FØROYA FRAMTÍÐ ella FELAGSMARKNAÐARINS

I seinastuni hevur verið so mangt mett og skrivað um politikk landstýrisins i felagsmarknaðarmálinum og i spurninginum um veiðurættindi okkara á føroyskum grunnum.

Stóða okkara til EF og royndirnar at færa ting-samtýktina frá 1958 um, at landgrunnurin er føroysk ogn, eitt stig longur fram á vegin, hava i sjálvum sær litið við hvørja aðru at gera.

Men fiskirættindaspurningurin i sini heild og royndirnar at fáa góðkenn-ing idnaðarlandanna av, at summi øki hava so serlig livikor, at teim tørvar framhjárættindi, hava al-stórt samband við at fáa felagsmarknaðin til at broyta politikk sín viðvíkj-andi fiskivinnuráðstøð og fiskiveiðurættindum hjá norðurlandsbúgvinum.

Tað eru flokkar her á landi, sum hava eittans endamálið: og tað er at veija hesar spurningar saman i eina fløkju, so fjøldin av Føroya fólki ikki skal duga at skilja, hvussu livsneyð-ugt tað er, at hesi mál verða viðgjørð við álvara av landsins kosnu, og at um ikki eydnast at fáa skilabestu loysnir á hesum spur-ningum, verður landið bert at fæða ein lítlan part av teim, sum i dag kenna tað sum livsins gávu at sleppa at balast her, og av teim, sum fegin vilja, at vit laga framtíð okkara so, at enn fleiri fáa hesa gávu i lut.

« Vit hava fingið undir landi sáttmála um fiskiskap við Føroyar, sum fyrbils-trýggjar okkum stórra part av landgrunni okkara enn neyðugt er til tess at veida tað, orka okkara og amboð til útróður eru fær fyrri at greiða i løtuni. Hesi sátt-máli verður teggjaður upp spurningin um føroyskan limaskap i EF á ein slíkan hátt, at tað er framtíð fel-agsmarknaðarins við okkara strendur, sum vit til-laga, og soleiðis at vit til-laga eina skipan fyrri Føroyar, so fjøldin av føroy-ingum kann lumpast til at atkvøða fyrri at biðja EF um limaskap, lumpast við lyfti um, at nú hava vit boigt felagsmarknaðin so mikið, at øll vælsignilsi falla okkum i lut.

At so er, er als ikki met-an landstýrisins, og hava vit ikki havt ætlan um at leggja limaskapsspurning-in fyrri Føroya fólki á hes-um grundarlagi.

Samstundis sum samráðst hevur verið um sáttmálin, hevur landstýrið royni ígjøgnum donsku stjórnina — sum er við til at stjórna EF — at virka fyrri eini fatan i EF av, at skal ríki-dømi i havinum troystast á besta hátt, ber ikki til, at veiðuflothin hjá teim, sum fyrri at liva mugu og skulu

veiða, verður trokaður av av fómum mánnað við fólki, sum eins væl kundu gjørt gagn i teim túndu-tals framleiðslulíðum, sum stórveldini á meginlandi-num eru bundin saman av.

Samráðingargongdin

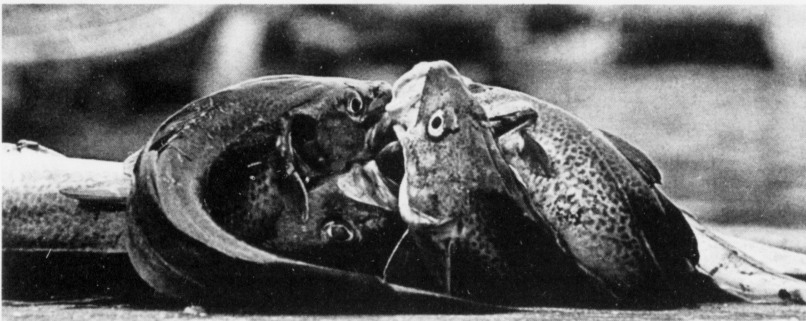
27. oktober 1972 gjørði landstýrið drúgva ritgerð um spurningin um lagnu Føroya i eini skipan, har veiðumøguleikar okkara blivu avmarkaðir, og gjør-di lögmaður ferð til Dan-markar til tess at ávirka

veit, at fiskirættindaspur-stova okkara við J. S. Jo-ensen, fiskifrøðingi, sum fyrstjóðumanni hevur verið uppi i at gera hvørt ein-asta upplegg við korttil-fari, økjum, líðum, próv-førslu fyrri ovfisking o.s.fr., og at umboð henn-ara hava sitið okkum und-ir líð i teim drúgvu sam-ráðingum, sum spurdu st-burturúr.

Marknaðarnevndin hev-ur verið inni i myndini alt síðan fundin 12. december 1972, tá eg fyrri henni og umboðum fyrri útróðrar-og

hann útlagnan og nevna hann putusan EECs.

Sambært allýsins (defi-nition) Erlends Patursson-ar i tíð teirru »sokallaðu« er bert hann føroyingur, sum er foddur i Føroyum av føroyskum foreldrum, og hesin alvi okkara røkk-ur hesi allýsing og skal vaksa til at gerast dyggur stuðul undir framtíðar bú-skapi Føroya. Vaksin meg-nar hann mikið meir enn i dag, tá hann bert er byr-jaður at setla út um eingi-argarðarnar stytri og long-ri tíðarskeið i senn. Taka

og skipa fyrri, at samráð-ingar kundu verða tiknar upp við Bretland og onnur lond, sum veiða við Føroy-ar ella kundu hugsast at veiða. Samráðingar komu i gongd, og hava tær verið drúgvar, m. a. tí at 13 lond hava verið uppi. Hesi eru: Bretland, Noreg, Rusland, Polen, Haland, Belgia, Frakland, Týskland, Svø-riki, Irland, Spania og Por-tugal, umframt Danmark.

Hetta sýnir betur enn nakað, at við EF hevur hetta litið at gera, og tá ein veit, hvussu vónleyst tað hevur roynst EF-kommis-siónini at sleppa at fyri-skipa og styra politikki li-malandanna viðvíkjandi øllum, sum eitur fiskirætt-indum, kvotaskipanum o.ø., er tað beinleiðis láturligt, at menn vilja siga, at sátt-máli okkara er smiðaður i Brüssel.

Eisini mátti tað kenst óhugsandi, at menn i Brüs-sel skuldu havt hildið um hond Polens og Noregs, sum eru millum teirra, sáttmálin viðvíkuri.

Alt viðvíkjandi hesum sáttmála er umhugsað og fyriskipað av okkum sjál-vm i landstýrinum, inn-an ymsar stovnar og nevndir i Føroyum og i samráð-ingum við uttanríkismini-sterið danska, sum hevur verið hollur stuðul i máli-num.

Vil ikki draga føroyskar tænastumenn inn i próv-førsluna, men i minsta lagi Erlendur Patursson, sum limur i marknaðarnevndini,

vinnufeløgum gav fyrstu leysu hugsanina um ta ski-pan, miðað kundi vera imóti. Seinny havi eg á tveimum fundum greitt frá ætlanum okkara við fyri-visan av rættiliga gjøllig-um korttilfari og skjølum viðvíkjandi tíðum og nøg-d-aravmarkingum i veiðu.

Brüsselloysn?

So tá menn i dag tala um lúgust gjørda loysn úr Brüssel, sum yvir filial i Keyptmannahavn er komin i Tinganes og hiðani borin niðan i lógtingið, tala teir — og fyrst og fremst Er-lendur Patursson — imóti betri vitandi, so dugi eg ikki at meta hetta óðrvisi enn beinleiðis ósannindi, og eg havi ongandi hildið, at slíkt sømdi seg ella loysti seg at nýta i politikki. Havi fyrst dømt hetta at vera svartar septembarsannleik-ar, men noyðist nú bert út at siga, at menn siga ósatt.

Einhvør er fegin yvir eigna unga sín og dugir tí kanska ikki fult út objek-tívt at meta dygdir, skap-ur i treysti til, at vit meg-na at telva við eina hvørja tíð, hon verið seg so mikil og máttug hon vera vil, bert vit hava álit á egnum gávum at meta um fyri-munir og vansar i tí, okk-ur stendur i boði. Hetta er ungi okkara, gítin i Føroy-um, og tí eru vit sárir um, at landsmenn hansara gera

vit á okkum at leiða og verja hann hesar lótur, hann ferðast uttargarðs, ivist eg ikki i, at hann gerst av frægastu røktin-garmonnum okkara.

EF-memorandum

Tíðliga i ár — tað var i januar-februar mánaða — tók landstýrið samráðing-ar upp við donsku stjórn-ina um at gera sitt til, at felagsmarknaðurin fekk eyguni upp fyrri, at tann fiskirættindapolitikkur, fi-skimarknaðarpolitikkur og fiskaristrukturpolitikkur, sum felagsmarknaðurin sum neyðsemjuloysn hevði samtykt fyrri at kunna fara undir samráðingar við fi-skivinnulondini Noreg, Grønland og Føroyar, ikki i framtíðini átti nakað haldgott grundarlag.

Vit strongdu á stjórnina fyrri at fáa hana til at virka fyrri slíkum alheims ar-beiðsbyti, at fiskivinnu-bundnu økjumum varð tryggjað neyðug rættindi til einastu rávøru, tey hava móguleika at troyta, uttan at ríku londini við øðrum móguleikum tóku breyðið úr munnum á hesum ser-ligum økjum.

Danska stjórnin jættaði hesum og hevur síðani i trád við ta tingsamtykt, gjørd var i samband við landstýrisuppskotið 12. mars i ár um at broyta EFs reglur um fiskirættindi, skorað á at veita økjum og londum við avgerandi tørv neyðug framhjárættindi.

Vit høvdu tí frá ársbyrj-an 1973 tvínni jørn i eldi-num, tvínni framtøk (ini-tiativ) i gongd.

Hesi bæði jørn eru nú smiðað. Annað — sáttmálin — gjørdist amboð, sum lig-gur væl i hondoni og kann ávirka nýggj framtøk. Hitt — danska EF-initiativið ella sokallaða EF-memo-randummið — er ikki lið-ugt smiðað enn, tað skal enn hitast nakrar ferðir og evnast til av nýggjum, áðrenn bæði donsku, grøn-lendsku og føroysku fiski-menninir og harnæst aðrir frá grannalondum okkara kunnu nýta henda nýggja reiðskap, og hann verður valia fult nýtiligur, fyrr enn hann eisini hevur verið i tí eldi, sum eitur hav-rættarstevna Sameindu Tjóða.

Tey skjól, sum leingi hava verið almennakunnug i hesum máli viðvíkjandi viðgerðini i EF av danska tiltakinum — og her snýr tað seg bæði um upplegg Danmarkar frá 13. mars og um fyrbilstilmáli kom-missioninnar frá 18. sep-tember — verða nú nýtt á slíkan hátt, at brot úr hes-um skulu nýtast sum prógv fyrri, at landstýrið er EEC-stýrt, rekur EEC poli-tikk, tillagar viðurskifti okkara til EEC limaskap og vil lokka føroyingar inn i hellið, sum eitur EEC.

Stóða republikana

Hetta kann einans vera tí menn púrt eru komnir i uppisetur við lóður i dag-liga politiska tjakinum, tí menn uttan fyrri samgong-una siggja, at so hampu-liga væl er fyriskipað hesi ár, at skal landstýrið bert metast eftir úrslitum sín-um, kemur tað at sita fleiri ár aftrat og tað á enn tryg-gari grundarlagi.

Ein flokkur er i Føroy-um, sum ongandi hevur átt veruliga politiska føði at biðja fólki, hann hevur havt ymisk rumbulmál at øsa við, skiftandi frá vali til val (Nato, kavbátastøð-ir, bombugoymslur, EEC o.s.fr.), men alt hevur verið deytt og máttleyst tá av-tornaði.

Nú eru tókutenninar um svik i fiskirættindamálin-um tiknar, og ein skilg frágreiðing um tað neyð-uga i at reka ábyrgdarpo-litikk i felagsmarknaðar-málinum, har ein ikki eig-ur at øsa veljarar upp i varg, verður at gera hann heilt tannleysan. I slíkum føri kann hann sjálvandi, hóast hann situr við varra-titrar, eta útbloyttan út-lendskan (islendskan) mat. Men henda føði er einsam-øll ikki nóg stimbrandi i Føroyum.

Mennir hann seg eitt sindur - aftur, verða tað framvegis handilstenn, hann hevur at bita frá sær sterkar at avnaga sunnan føroyskan vøkstur.

Tað hevur verið at sáa mistrúgv og mistreysti og at gera samgongumenn so óheioðurligar, at teir ganga sniðgøtur og hava heilt aðrar ódámilgar ætlanir, enn teir siga frá.

Men her nyttar litið at røða um slíkt, stóðu okk-ara kennir fólkið og veit, at vit hava ikki smæðst at taka upp allar samráðing-ar og kann allar mógu-leikar og hava roynt at skapa fatan fyrri neyðugum broytingum uttan at geva nakað ja-orð til felags-marknaðin.